

Facultade de Historia

Presentación

Presentación

A Facultade de Historia da Universidade de Vigo, sita no Campus Universitario de Ourense, oferta tres titulacións adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (EEES): un Grao e dous Posgraos.

Ademais está en proceso de extinción a titulación de Licenciatura en Historia, tamén en liña cos criterios de referencia do EEES. Xa non se imparte docencia, aínda que no curso 2014-2015 pódense realizar os exames correspondentes a 4º e 5º curso.

Neste ano académico 2014-2015 impártese o **grao de Xeografía e Historia, remodelado** con respecto a ata agora vixente. A implantación desta remodelación terá un carácter paulatino, polo que neste curso ofértase solo o 1º curso; manténdose do grao anterior en Xeografía e Historia, os cursos de 2º, 3º e 4º.

Neste curso 2014-2015, xunto á habitual **modalidade presencial**, poderase optar pola **modalidade semipresencial**, sempre que se xustifique a imposibilidade de asistir con regularidade ás aulas; os motivos deben estar en relación con obrigas de carácter laboral, familiar, atención a persoas dependentes, actividades deportivas de alto nivel, necesidades educativas especiais. O proceso para acollerse a esta modalidade terá lugar unha vez formalizada a matrícula; estudante debe cubrir un impreso coa solicitude e entregar a documentación xustificativa.

Os docentes poñerán a disposición destes estudantes o material preciso a través da plataforma de teledocencia e os medios para superar as materias do grao, en igualdade de condicións que os presenciais.

A oferta de **Posgrao** contempla dúas titulacións:

- **Mestrado semipresencial en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio**, en colaboración coa Escola Superior de Enxeñaría de Minas do campus de Vigo e a Escola Superior de Conservación-Restauración de Bens Culturais de Pontevedra.
- **Mestrado Interuniversitario de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüidade (USC y U Vigo) coa participación do Instituto de Ciencias do Patrimonio (Incipit) do CSIC**. O seu programa ten unha dobre orientación: profesionalizante e investigadora. Na súa primeira vertente, aspira a formar arqueólogos que poidan desenvolver a súa labr profesional neste campo nos próximos anos; na segunda, da paso ao programa de doutoramento da USC [Historia, Xeografía e Arte].

Neste documento:

- Localización
- Normativa e Lexislación
- Servizos e Infraestruturas do Centro

- Outra Información do Centro
- Calendario Académico
- Información de Interese

Información básica

O título de Grao en Xeografía e Historia proporciona ao alumno unha serie de competencias que integran un nivel de coñecementos (saber), de capacitación en habilidades e destrezas (saber facer) e o de formación en actitudes e valores (saber ser e estar). Na liña doutras titulacións recoñecidas nas universidades europeas, ao englobar contidos das disciplinas de Xeografía, Historia e Historia da arte, a oferta da nosa Facultade pode dotar ao alumno dunha serie ampla de competencias específicas.

Grao Xeografía e Historia (Plano 2014/15)

Grao Xeografía e Historia (Plano 2009/10)

Destaca o **carácter humanístico** das disciplinas cunha longa e consolidada traxectoria académica e universitaria, e a súa capacidade para coñecer a orixe e a evolución de moitas das realidades culturais do noso tempo. En conxunto ofertamos unha formación básica en contidos interdisciplinares relativos ao coñecemento da estrutura diacrónica do pasado, do coordenadas espazo-temporais, interrelacionadas coas xeográficas e artísticas.

A formación inclúe ámbitos temáticos e territoriais específicos e contidos instrumentais, a través das **prácticas** que os nosos estudantes realizan en diversas institucións e empresas. O coñecemento do noso pasado permite achegarse as ferramentas analíticas e conceptuais que a súa vez incitan á reflexión, á crítica e ao respecto pola diversidade e a alteridade; en definitiva o coñecemento doutras realidades, moi variadas fomenta os valores humanos e achega principios éticos tan necesarios na sociedade actual.

O carácter multidisciplinar e polivalente dos estudos (Historia, Arte e Xeografía) capacita para un **amplo abanico de saídas profesionais** aos seus egresados, que resultan tan competitivos como os especializados nunha soa das disciplinas humanísticas, tendo en conta da cada vez maior flexibilidade do actual mercado laboral entre titulacións e postos de traballo. Os servizos educativos, os servizos da administración, os medios de comunicación, os centros de educación superior e secundaria, e un longo espectro de institucións e empresas, proporcionan un marco para desempño de actividades relacionadas co perfil formativo do grao, preparando para unha gran variedade de actividades.

Ademais, a riqueza histórica, artística, arqueolóxica e natural proporciona unha estreita relación entre os estudos universitarios e o mercado laboral, abrindo unha nova vía de profesionalización ante a crecente consideración do legado cultural herdado como recurso dotado de valor económico ou produtivo. A demanda e saídas profesionais no terreo da conservación, protección, xestión e difusión do patrimonio e o resto de actividades relacionadas co turismo cultural abren un amplo horizonte á saída profesional dos futuros graduados, que poden nesa liña especializarse no máster que este curso ofertamos por primeira vez.

As oportunidades ofrecidas pola constante expansión das actividades económicas relacionadas co patrimonio, a aplicación de normativas de ordenación do territorio e o turismo de calidade xeran unha constante demanda de utilidade das nosas disciplinas. Neste caso tamén ofrecemos a vía dunha maior especialización no máster de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüedad.

Os datos da taxa de eficiencia do noso centro son favorables, achegándose ao 100%. O que sen dúbida indican as taxas é a mellora continua, mostrando o gran interese do alumnado na consecución do título. Os procedementos existentes no Sistema de Garantía Interno de Calidade (SGIC) do centro consideraron CONFORME o informe de seguimento da Titulación de Grao para o último curso avaliado pola ACSUGA (2011-12).

Co obxectivo de dar resposta á demanda social de diferentes profesionais, e aos futuros graduados posibilitase unha continuación académica coherente coa posta en marcha de dous Másteres: Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio.

Unha situación similar presenta o **Máster de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüedad** orientado á especialización en

arqueoloxía.

Guía de Acollida 2014-15

Calendario Académico 2014-15

Organización e Funcionamento do Centro

Organos de Goberno

☐ Decanato

☐ Xunta de Facultade

☐ Comisión Permanente da Facultade

☐ Comisión de Garantía de Calidade

☐ Departamentode Historia, Arte e Xeografía

Equipo de Goberno

☐ Decana:

Profa. Dra. Beatriz Comendador Rey

Tfno.: 988 38 71 69

dfho@uvigo.es

☐ Vicedecana:

Profa. Dra. Susana Reboreda Morillo

Tfno : 988 38 72 69

rmorillo@uvigo.es

☐ Secretaria:

Dna . María del Carmen Fernández Contreras

Tfno.: 988 38 72 50

sfho@uvigo.es

Normativa e Lexislación

Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de Historia de Ourense

- Regulamento de Prácticas Externas
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao

Servizos e Infraestructuras do Centro

CAMPUS "VELLO"

A actividade se articula en 3 edificios:

- Edificio Facultades (máis coñecido como Edificio de Ferro)
- Pavillón Olga Gallego (2)
- Pavillón Concepción Ramón Amat (1)

O EDIFICIO FACULTADES

Acceso

- Conserxería
- Aulas

1º andar

- Secretaría Administrativa da Facultade
- Aula de Informática
- Delegación de Alumnos

2º andar

- Laboratorios docentes: Arqueoloxía, Historia da Arte, Xeografía, Historia Medieval
- Aulas

4 ºandar

- Vicerreitorado do Campus de Ourense
- Decanato
- Salón de Graos

DISTRIBUCIÓN DE AULAS DE HISTORIA - EDIFICIO DE FERRO- CURSO 2014-2015

CURSO AULA HORARIO

- 1º Grao 0.5 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 2º Grao 0.6 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 3º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 4º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta baixa)
- Aula de videoconferencia/máster: 2.3 (2º andar)
- Prácticas 1º Grao. Grupo 1, 0.5; Grupo 2, 2.2 (2º andar)
- Prácticas 2º Grao. Grupo 1, 0.6, Grupo 2, 2.3 (2º andar)

PAVILLÓN OLGA GALLEGO (2)

- Despachos dos/as profesores/as (1º andar e soto)
- Laboratorio de Prehistoria, Historia Antigua, Historia Moderna, Historia Contemporánea e Historia de América (soto)

PAVILLÓN CONCEPCION RAMÓN AMAT (1)

- Secretaría do Departamento de Historia, Arte e Xeografía: (1º andar)
- Aula de Máster
- Sala de exposicións ALTERARTE (planta baixa)

DISTRIBUCIÓN DE LABORATORIOS DE HISTORIA - CURSO 2014-15

DENOMINACIÓN LOCALIZACIÓN EDIFICIO

- Laboratorio de Informática PRIMEIRO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Xeografía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Arqueoloxía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Historia Medieval SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Prehistoria e Historia Antiga SOTO PAVILLÓN 2
- Laboratorio de Historia Moderna e Contemporánea SOTO PAVILLÓN 2

PLATAFORMA DE TELEDOCENCIA (<http://faitic.uvigo.es>)

- Curso virtual do Grao en Xeografía e Historia
- Curso virtual do Máster en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio Cultural

Manual Primeiros Pasos na plataforma Moodle

Calendario Académico

Pódese acceder ao calendario, horarios e datas de exames nos seguintes enlaces:

- Horarios e Datas de Exames 2014/2015
- Calendario Escolar da Universidade de Vigo 2014-2015
- Calendario Escolar da Facultade de Historia 2014-2015
- Programas docentes Grao en Xeografía e Historia 2014-2015

Outra información do centro

Plan de Autoprotección Universidade de Vigo.

Actuación en caso de Emerxencia Edificio de Ferro

Plan 1

Plan 2

Delegación de alumnos

Funcións

É o órgano de representación estudiantil institucional que se ten artellado na Facultade de Historia.

Todos os alumnos/as poden acudir á sede da Delegación para obter información e facer uso dos seus recursos. Para cubrir as súas necesidades a Delegación ten un orzamento proporcional ao número de alumnos/as que representa. Segundo o Regulamento de Estudantes no artigo 27, entre os fins da Delegación de alumnos está:

- Actuar como órganos de diálogo coas autoridades académicas no establecemento dunha información adecuada sobre a vida universitaria.
- Xestionar os seus recursos.
- Promover e coordinar actividades de extensión universitaria.
- Elixir os seus representantes perante calquera autoridade, institución ou organización, naqueles casos para os que non exista regulamento de elección.

Actuais Representantes (Marzo 2014)

- Cid Narvaez, Daniel
- Coello Fernández, M^a de los Angeles
- Gómez Manso, Belén
- Morodo del Río, Jose
- Real López, Arturo
- Rodríguez Velázquez, Roberto
- Sánchez Díaz, Roi
- López López, Marta

Representante no Claustro

- Fernández Alvarado, Hadrián

Localización

Edificio Facultades. 1º Andar

Tfno: 988 38 73 05

E-mail: dafho@uvigo.es

Normativa

- Regulamento Estudantes
- Estatuto Estudiantado (BOE 31/01/2010)
- Normativa de Permanencia da Universidade de Vigo
- Regulamento de Voluntariado

Plan de Acción Titorial

Outra información de interese para o alumnado

- Actividades culturais

Información de Interese

ESTUDAR EN OURENSE

[Estudar na Universidade de Vigo](#)

[Guía turística de Ourense](#)

- ☐Residencia de Estudiantes As Burgas
- ☐Aloxamento en Ourense
- ☐Hoteles e Hostais
- ☐Pisos compartidos. Contactar coa ORI.
- ☐Información para o alumnado da Universidade de Vigo:
- ☐Alumnado da Universidade de Vigo

CONTACTOS INTERESE UNIVERSIDADE DE VIGO

Páxina web:

<http://www.uvigo.es/>

Central: 986 81 20 00

Información Xeral: 986 81 36 00

Información ao alumnado: 986 81 36 30

Rexistro xeral da universidade: 986 81 39 02

Rexistro do Campus de Vigo: 986 81 36 10

Rexistro do Campus de Orense: 988 38 71 03

Xerencia: 986 81 35 60. xerencia@uvigo.es

Consello Social: 986 81 26 63 secoso@uvigo.es

Tribunal de Garantías: 986 81 38 30. tgarant@uvigo.es

Gabinete de prensa: 986 81 36 04. gprensa@uvigo.es

SIOPE.: 986 81 36 30 /37 55. siope@uvigo.es

Oficina Osix de Vigo: 986 81 40 60. ofix@uvigo.es

Oficina Osix de Orense: 988 38 71 71. ofixuo@uvigo.es

AREA DE SERVIZOS Á COMUNIDADE

Servizo de información, orientación e promoción (SIOPE):

986 80 19 49 / 55. siope-po@uvigo.es

Actividades culturais: 986 81 36 03/ 26. vicext@uvigo.es

Actividades deportivas: 986 81 21 82 / 986 81 22 04; deportes@uvigo.es

Servizo de alumnado: 986 81 36 0 /09 xsadal@uvigo.es

LERD de Vigo: 986 81 37 71 / 72

LERD de Orense: 988 38 71 02

Bolsas: 986 81 19 99 / 813 612. bolsas@uvigo.es

Títulos e plans de estudo: 986 81 36 35 / 3632

Asesoría Xurídica: 986 81 35 76

Oficina de I D: 986 81 22 36. otri@uvigo.es

Oficina ORI: 986 81 21 78 / 986 81 35 50 ; ori@uvigo.es

CACTI: 986 81 21 18

Oficina do Medio Ambiente (OMA): 986 81 38 83; oma3@uvigo.es

Oficina Ofoe: 902 366 994 Correo electrónico: ofoe@uvigo.es

Oficina Ofie: 986 81 40 86 Correo electrónico: ofie@uvigo.es

BIBLIOTECA DO CAMPUS DE OURENSE

Presente fisicamente nos tres campus, a Biblioteca Universitaria conta en cada un deles cunha biblioteca central e varias salas repartidas polas escolas e facultades que compoñen a Universidade.

A Biblioteca Central do Campus de Ourense, fundada no ano 2000, conta cun fondo de uns 100.000 libros e unhas 750 publicacións periódicas divididas en diferentes temas como son a xeografía, historia, arte, dereito e química.

Servizos que ofrece:

☐ Préstamo interbibliotecario a nivel nacional e internacional.

☐ Préstamo para alumnos, PDI e PAS.

☐ Información bibliográfica, búsquedas e referencias bibliográficas.

☐ Catálogo automatizado e colectivo de publicacións periódicas (a nivel nacional).

Contacto:

Conserxería (988 387 320) - conbco@uvigo.es; Préstamo (988 387 192) - presour@uvigo.es

Dirección (988 387 191) - dirbco@uvigo.es; Administración (988 387 158) - admibco@uvigo.es

Subdirección hemeroteca (988 387 230) - subdhbco@uvigo.es; Subdirección adquisicións (988 387 285) - subdrbco@uvigo.es

Hemeroteca (988 387 322) - hembco@uvigo.es

Campus As Lagoas - 32004 - Ourense

Horario de atención ao público: De luns a venres de 8:30h a 21:00h

Acceso ao Catálogo da Biblioteca

CONTA DE CORREO ELECTRÓNICO DA UNIVERSIDADE DE VIGO

☐ Basta con estar matriculado na Universidade e dispor do cartón universitario.

☐ No momento de formalizar a matrícula créase unha conta de correo cun nome de usuario e coa extensión alumnos.uvigo.es

☐ Con ese nome de usuario e esa clave tamén poderás acceder á rede WIFI. Todas as instalacións da Universidade de Vigo teñen acceso a internet por rede WIFI

☐ <http://www.uvigo.es>

CARNET UNIVERSITARIO

O Carné Universitario é unha tarxeta intelixente realizada en colaboración co Santander, que acredita o estudiantado, profesorado e personal de administración e servizos como membros da comunidade universitaria.

Ademais de todas as funcións asociadas ás tarxetas intelixentes, o carné poderá dispoñer de servizos financeiros 4B Maestro, se se solicitan voluntariamente

☐ Para qué podes utilizalo?

☐ Acreditación universitaria

☐ Acceso a recintos e ordenadores das aulas de informática e persoais*

☐ Préstamo de libros en bibliotecas

☐ Consultas en Puntos de Información e, opcionalmente, en caixeiros 4B*

☐ Tarxeta deportiva

☐ Moedeiro electrónico

☐ Descontos en comercios

☐ Tarxeta 4B Maestro (opcional)

☐ Firma Electrónica

☐ Solicítalo en calquera momento nas Oficinas Universitarias Santander do campus, levando unha fotografía recente. Recibíralo no teu domicilio particular. Para que inclúa o servizo 4B Maestro só necesitas ser titular dunha conta bancaria no Santander. Esta conta non ten nin gastos de administración nin de mantemento.

☐ O Carné Universitario non hai que renovalo cada ano. Para activar a función financeira diríxete á Oficina Universitaria.

SEGURO ESCOLAR

☐ Os alumnos da Universidade de Vigo, sexa cal for a súa nacionalidade ou estudos que cursen, quedan cubertos por un seguro escolar. Do mesmo xeito que se regula para os niveis educativos previos, a Lei establece a cobertura obrigatoria.

☐ Ademais, a Universidade de Vigo subscribiu un seguro adicional, seguro cum laude, para todos os seus alumnos, incluídos aqueles que non quedan cubertos polo seguro obrigatorio. Ambos os seguros páganse no momento de formalizar a matrícula, polo que non teñen custo adicional algún.

☐ Con carácter complementario aos dous anteriores, a Universidade de Vigo dispón dun seguro voluntario, seguro cum laude plus, con maiores coberturas que aqueles e a un custo moi reducido (ao redor de 10 euros por curso).

OUTROS SERVIZOS

- Actividades Culturais
- Deportes
- Voluntariado
- Area de Emprego
- Fundación Universidade de Vigo
- Gabinete psicopedagógico
- Tribunal de Garantías

Grao en Xeografía e Historia

Materias

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G250V01701	Diplomática e arquivística	1c	6
002G250V01702	Historia de América contemporánea	1c	6
002G250V01901	Epigrafía e numismática	1c	6
002G250V01902	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica	1c	6
002G250V01903	Historia da arte de Galicia	1c	6

O02G250V01905	Historia medieval de Galicia	1c	6
O02G250V01906	Xeografía de Galicia	1c	6
O02G250V01907	Historia contemporánea de Galicia	2c	6
O02G250V01908	Historia do poder e das institucións	2c	6
O02G250V01909	Historia moderna de Galicia	2c	6
O02G250V01911	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica	2c	6
O02G250V01981	Prácticas externas	2c	6
O02G250V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Diplomática e arquivística				
Materia	Diplomática e arquivística			
Código	002G250V01701			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A diplomática estuda os procesos de elaboración e transmisión dos documentos de arquivo, os elementos que conforman a súa estrutura interna, a clasificación e evolución dos tipos documentais latinos ao longo da historia e as normas da edición documental. A arquivística permite ao alumnado coñecer os arquivos en tanto que espazos custodia e xestión documental, as normas, procesos e instrumentos básicos da clasificación, organización, descrición, búsqueda e recuperación dos fondos documentais.			

Competencias de titulación	
Código	
A15	Coñecemento de linguas antigas
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
B2	Aplicación dos coñecementos
B3	Capacidade de organización e planificación
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B8	Compromiso ético e responsabilidade social
B14	Motivación pola calidade

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Ler, analizar e catalogar documentación que utiliza o alfabeto latino, con especial atención á producida na Península Ibérica	A15 A17	B2
Coñecer e utilizar adecuadamente os instrumentos de descrición, búsqueda e recuperación de información documental	A18 A23	B3 B5
Salvagardar os dereitos sobre protección de datos persoais nos labores de catalogación e difusión da documentación de arquivo		B8 B14

Contidos	
Tema	
1. Diplomática	1.1. Diplomática: historia, definición e principios fundamentais da diplomática 1.2. Xénese documental 1.3. Estructura, clasificación e tipoloxía documental ao longo da historia 1.4. Tradición documental: orixinais e copias, rexistros 1.5. Edición documental: coleccións diplomáticas, normas e claves de edición
2. Arquivística	2.1. Definición e principios fundamentais da arquivística 2.2. Arquivos: historia, definición, funcións e tipoloxía 2.3. Xestión documental: definición, atributos e idades dos documentos de arquivo, descrición documental, lexislación e acceso 2.4. Conservación e difusión (reprografía, dixitalización e informatización)

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

Actividades introductorias	1	0	1
Sesión maxistral	12	10	22
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Obradoiros	12	20	32
Traballos tutelados	13	30	43
Titoría en grupo	3	0	3
Probas de resposta curta	2	25	27
Probas de autoavaliación	5	15	20
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Sesións de aula encamiñadas a tomar contacto co alumnado, presentar a materia e coñecer as súas competencias, motivacións e intereses.
Sesión maxistral	Exposicións introductorias nas que se familiarizará ao alumnado co coñecemento dos sistemas de xestión de arquivos, a tipoloxía documental e os instrumentos e normas de búsqueda, descrición e conservación documental.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Asistencia a conferencias e debates sobre Historia, Historia da Arte e Xeografía nas que se analizará a utilización das fontes documentais para a elaboración de traballos nos ámbitos do Grao de Xeografía e Historia.
Obradoiros	Prácticas de aula nas que se adquiriran as habilidades instrumentais necesarias para a búsqueda, descrición e valoración de fontes documentais de arquivo.
Traballos tutelados	Actividades en grupo nas que se tutelar a elaboración e exposición dun traballo no que se realizará a búsqueda, descrición e valoración de fontes documentais de arquivo referido a unha temática ou institución previamente seleccionados.
Titoría en grupo	Nas titorías en grupo resolveranse dúbidas sobre os contidos da materia e a metodoloxía utilizada para a realización dos traballos e exercicios.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención personalizada realizarase a través das titorías en grupo e de TICs, a partir das ferramentas propias da plataforma TEM@ (http://faitic.uvigo.es). Consistirá na revisión por parte do profesorado dos exercicios e cuestionarios realizados ao longo do curso, na orientación e resolución de problemas que xurdan nas prácticas e no seguimento do traballo que deberá realizar o alumnado
Obradoiros	A atención personalizada realizarase a través das titorías en grupo e de TICs, a partir das ferramentas propias da plataforma TEM@ (http://faitic.uvigo.es). Consistirá na revisión por parte do profesorado dos exercicios e cuestionarios realizados ao longo do curso, na orientación e resolución de problemas que xurdan nas prácticas e no seguimento do traballo que deberá realizar o alumnado

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	A sesión maxistral avaliarase mediante a realización dunha proba de resposta curta ou tipo test na que o alumnado dará conta dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia.	40
Obradoiros	Idem traballos tutelados	0
Traballos tutelados	Os traballos tutelados e os obradoiros avaliaranse mediante a elaboración e exposición dun traballo no que se realizará a búsqueda, descrición, valoración e edición das fontes documentais de arquivo referidas a unha temática ou institución previamente seleccionados.	50
Outras	En todas as actividades, probas e eventos que conforman a programación valorarase a asistencia e participación do alumnado.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles estudantes que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 40% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 60% desta.

Os estudantes que realicen os exames finais deberán entregar, o día do exame oficial, un traballo no que se realizará a búsqueda, descrición, valoración e edición das fontes documentais de arquivo referidas a unha temática ou institución previamente seleccionados.

Diplomática

- Cortés Alonso, V. (1986): La escritura y lo escrito : paleografía, diplomática de España y América en los siglos XVI y XVII, Madrid, Instituto de Cooperación Iberoamericana. 930.2 COR esc
- Costa, A. J. (1997): Álbum de paleografía e diplomática portuguesas, Coimbra, Faculdade de Letras da Universidade de Coimbra, Instituto de Paleografía e Diplomática. FFT 003 COS alb
- Coelho, Mª H. da Cruz (2001): Estudos de diplomática portuguesa, Lisboa, Colibri. OUR 930.2 /78
- García Rodríguez, A. (2001): Diplomática del documento administrativo actual: tradición e innovación, Carmona, S&C. OUR 930.2 /38
- Lasala, F. e Rabikauskas P. (2003): Il Documento medievale e moderno: panorama storico della diplomazia generale e pontificia, Roma, Editrice Pontificia Università Gregoriana: Istituto Portoghese di Sant'Antonio. OUR 930.2 /79
- López Gómez, P. e Gallego Domínguez, O. (2007): El documento de archivo. Un estudio. A Coruña, Universidade da Coruña. 930.25 LOP doc
- Rico Vereza, M. e Sánchez Puga, X. (coords.) (2004): Manual básico de documentación administrativa, Xunta de Galicia, PDF en liña], http://www.avogacia.org/w3/IMG/pdf/Manual_doc_administrativos.pdf (24/06/2012)
- Manual de Sigilografía (1996): Madrid, Subdirección General de los Archivos Estatales. OUR 930.2 /59
- Real Díaz, J. J. (1991): Estudio diplomático del documento indiano, Madrid, Dirección General de Archivos Estatales. OUR 930.2 /51
- Riesco Terrero, Á. (2003): Vocabulario científico-técnico de paleografía, diplomática y ciencias afines, Madrid, Barrero & Azedo. OUR 930.2 /95
- Riesco Terrero, Á. (ed.) (1999): Introducción a la paleografía y la diplomática general, Madrid, Síntesis. OUR 930.2 /55
- Romero Tallafigo, M. (2002): Historia del documento en la edad contemporánea: la comunicación y la representación del poder central de la nación, Carmona, S & C. 930.25 ROM his
- Ruiz García, E. (1988): Manual de codicología, Madrid, Fundación Germán Sánchez Ruipérez. Depósito: OUR 33877
- Tamayo, A. (1996): Archivística, diplomática y sigilografía. Madrid, Cátedra. OUR 930.2 /1
- Paleografía y diplomática de la UNED (1978): Madrid, UNED. OUR 930.2
- Pino Rebolledo, F. (1991): Tipología de los documentos municipales : (siglos XII-XVII), Valladolid, Secretariado de Publicaciones de la Universidad de Valladolid - Asociación para la Defensa y Conservación de los Archivos. 930.25 PIN tip

Arquivística

- Archivística: estudios básicos (1983): Sevilla, Diputación Provincial de Sevilla. 930.25 ARC
- Asociación de Archiveros Eclesiásticos (1985): Guía de Archivos II: las Bibliotecas de la Iglesia en España, CSIC.
- Barbadillo Alonso, J. (2007): Apuntes sobre ISAD(G) y la descripción archivística normalizada, Las Palmas de Gran Canaria, Anroart. 930.25 BAR apu
- Martí Bonet, J. M^a (ed.) (2001): Guía de los Archivos de la Iglesia en España, Barcelona, Archivo Diocesano de Barcelona, [PDF en liña] <http://www.mcu.es/archivos/docs/ArchivosIglesia.pdf> [Consulta 24/06/2012]
- Bonal Zazo, J. L. (2001): La descripción archivística normalizada : origen, fundamentos, principios y técnicas. Gijón, Trea. OUR 02 /113
- Capell i Garriga, E. (2009): Manual d'arxivística i gestió documental, Lleida, Associació d'Arxivers de Catalunya. 930.25 MAN dar
- Conferencia de Archiveros de Universidades Españolas(2007): La gestión de documentos electrónicos: recomendaciones y buenas prácticas para las Universidades, [PDF en liña]<http://cau.crue.org/export/sites/Cau/Quehacemos/gruposdetrabajo/documentoselectronicos/recomendaciones2007.pdf> [Consulta 24/06/2012].

Cortés Alonso, V. (2008): Archivos de España y América: materiales para un manual, Madrid, Fondo de Cultura Económica. 930.25 COR arc

Cortés Alonso, V. (1982): Manual de Archivos Municipales, Madrid, Anabad. Depósito: OUR 45016

Cruz Mundet, J. R. (2003): Manual de Archivística, Madrid, Fundación Sánchez Ruipérez □ Pirámide. 930.25 CRU man

Guía de archivos militares españoles (1995): Madrid, Ministerio de Defensa. Depósito: OUR 44954

Heredia Herrera, A. (1991): Archivística general: teoría y práctica, Sevilla, Diputación Provincial de Sevilla. OUR 02 /211

Heredia Herrera, A. (2007): ¿Qué es un archivo?, Gijón, Trea. OUR 02 /60

Lodolini, E. (1993): Archivística: principios y problemas, Madrid, anabad. OUR 02 /210

Romero Tallafigo, M. (1997): Archivística y archivos: soportes, edificios y organización. Carmona, S&C. 930.25 ROM arc

Núñez Fernández, E. (1999): Organización y gestión de archivos, Gijón, Trea. 930.25 NUÑ org

Vázquez Murillo, M. (2008): Administración de documentos y archivos: planteos para el siglo XXI, Buenos Aires, Alfagrama. 930.25 VAZ adm

Conservación

Rodríguez Laso, Mª D. (2004): Conservación y restauración de la obra gráfica, libros y documentos, Bilbao, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco. 02 ROD con

Vaillant Callol, M.; Valentín Rodrigo, N. (1996): Principios básicos de la conservación documental y causas de su deterioro. Madrid, Instituto del Patrimonio Histórico Español. OUR 02 /109

Vergara Peris, J. (2002): Conservación y restauración de material cultural en archivos y bibliotecas, Valencia, Generalitat Valenciana. OUR 02 /157

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas externas/O02G250V01981

Traballo de Fin de Grao/O02G250V01991

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Paleografía/O02G250V01305

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma TEM@ (<http://faitic.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia de América contemporánea				
Materia	Historia de América contemporánea			
Código	002G250V01702			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Sixirei Paredes, Carlos Manuel			
Profesorado	Sixirei Paredes, Carlos Manuel			
Correo-e	sixirei@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Estudio dos procesos políticos, económicos e sociais acontecidos no continente americano dende a independencia ata os tempos actuais.			

Competencias de titulación

Código	
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
A14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado.
A16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
A22	Coñecemento da historia universal
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Aplicación dos coñecementos
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B9	Traballo en equipo en diversos contextos
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer a evolución dos diversos modelos sociais e económicos que se desenvolven no continente americano na etapa independente	A12	B1
	A13	B2
	A22	B7
		B9
		B11
Coñecer e comprender os cambios que se producen nos modelos de Estado en América despois da Independencia.	A12	B1
	A13	B2
		B11
Manexar fontes directas e indirectas e saber utilizar textos parahistóricos relacionados cos procesos a analizar.	A14	B2
	A16	B7

Contidos

Tema	
1. América Independente	1.1 Procesos de independencia 1.2 América caudillista 1.3 A inserción de Latinoamérica nos mercados mundiais 1.4 Os Estados Unidos no século XIX 1.5 Latinoamérica entre as dúas guerras mundiais 1.6 Latinoamérica actual 1.7 Estados Unidos no século XX

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	8	15	23
Traballos de aula	4	15	19
Traballos tutelados	5	20	25
Sesión maxistral	24	36	60

Actividades introductorias	1	0	1
Seminarios	6	14	20
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	0	2
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Titoría en grupo	Dirección de traballos colectivos realizados por pequenos grupos de alumnos.
Traballos de aula	Supervisión de traballos individuais expostos en público polos alumnos.
Traballos tutelados	Supervisión e dirección de traballos individuais.
Sesión maxistral	Explicación dos contidos do temario.
Actividades introductorias	Exposición do contido do curso.
Seminarios	Traballos de explicación de temas cos alumnos. Inclúense dúas horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Desenrolo dos temas na aula e traballo específico cos alumnos sobre puntos concretos do temario.
Traballos de aula	Desenrolo dos temas na aula e traballo específico cos alumnos sobre puntos concretos do temario.
Traballos tutelados	Desenrolo dos temas na aula e traballo específico cos alumnos sobre puntos concretos do temario.
Sesión maxistral	Desenrolo dos temas na aula e traballo específico cos alumnos sobre puntos concretos do temario.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Comentarios de texto e material gráfico que será suministrado polo docente.	10
Traballos tutelados	As sesións de traballos tutelados avaliaranse mediante a realización dun traballo a desenvolver polo alumno.	30
Sesión maxistral	Valorarase mediante probas de resposta longa.	40
Seminarios	Traballos de explicación teórica sobre puntos concretos do temario.	10
Outras	Asistencia e participación activa do alumnado nas sesións teóricas e actividades dirixidas programadas para a materia	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

ALCÁZAR, J., **Historia Contemporánea de América**, Valencia, Universitat de Valencia,
 HALPERIN DONGHI, T., **Reforma y disolución de los Imperios Ibéricos, 1750-1850**, Madrid, Alianza Editorial,
 HALPERIN DONGHI, T., **Historia Contemporánea de América Latina**, Madrid, Alianza Editorial,
 HERNÁNDEZ ALONSO, J., **Los Estados Unidos de América: Historia y Cultura**, Salamanca, Ediciones Colegio de España,
 SIXIREI PAREDES, C., **Historia de América. Dende as independencias ata 1920. T. II**, Ir Indo,
 SIXIREI PAREDES, C., **Historia de América. Os tempos actuais (1920-2010). T. III**, Ir Indo,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia de América precolombina e colonial/O02G250V01303

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia de América precolombina e colonial/O02G250V01303

Outros comentarios

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Epigrafía e numismática				
Materia	Epigrafía e numismática			
Código	002G250V01901			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A15	Coñecemento de linguas antigas
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Aplicación dos coñecementos
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
(*)(*)	A15	B1
	A18	B2
	A23	B5
		B6

Contidos

Tema	
Tema 1. Introducción ás fontes instrumentais	1.1. A importancia da epigrafía e a numismática no estudo da historia antiga e medieval 1.2. As fontes de estudo na epigrafía e a numismática: principais liñas de investigación
Tema 2. A epigrafía antiga e medieval	2.1. Introducción: Definición e principais aspectos da epigrafía. Historiografía. Recursos bibliográficos. 2.2. Soportes e funcións da epigrafía antiga e medieval: inscricións funerarias, votivas, honoríficas, jurídicas, instrumenta. 2.3. A escritura epigráfica. Aspectos textuais e cronolóxicos da escritura epigráfica. 2.4. A onomástica romana e o cursus honorum.
Tema3. A numismática	3.1. Introducción: Definición e principais aspectos da numismática. Historiografía. Recursos bibliográficos. 3.2. Historia da moeda. A súa evolución. 3.3. Numismática grega e romana 3.4. A moeda antiga en Hispania e Gallaecia

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	3	4
Sesión maxistral	14	16	30
Seminarios	7	14	21
Presentacións/exposicións	6	20	26
Titoría en grupo	6	0	6
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2

Traballos tutelados	10	30	40
Probas de resposta curta	2	2	4
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	8	10
Informes/memorias de prácticas	0	7	7
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Exposición e debate sobre os coñecementos previos dos/as estudantes sobre o temario a expoñer e aclaración dos aspectos básicos da materia
Sesión maxistral	Exposicións teóricas sobre o temario co apoio ilustrativo dos materiais antigos e medievais, xunto con material gráfico e iconográfico.
Seminarios	Debates e análise dos materiais expostos nas clase, esenciais para o coñecemento da Historia Antiga e medieval.
Presentacións/exposicións	A exposición do traballo individual terá 20 minutos de duración máxima, en función do número de alumnos. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente que marcará as pautas durante a súa elaboración. Moi importante será a capacidade de síntese, expresión oral e soportes empregados.
Titoría en grupo	Aclaración de dúbidas sobre a materias, principalmente aquelas relacionadas cos traballos individuais e en grupo; así como no caso de outras actividades prácticas.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballos tutelados	Traballos realizados de xeito individual, orientados ó manexo de instrumentos de recompilación de información para o estudo da epigrafía e a numismática. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuatrimestre.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Seminarios	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Titoría en grupo	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Presentacións/exposicións	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Traballos tutelados	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Probas	Descrición

Informes/memorias de prácticas	Nestas actividades se dará un especial protagonismo ós/ás alumnos/as, para que poidan expresar os seus intereses académicos, e expresar os seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistras, coma os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgárase a bibliografía complementaria precisa.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Seminarios	Análises e comentarios críticos dos materiais de estudo (epigráfico e numismático) que nos proporcionan coñecemento sobre a historia antiga e medieval. Poderá completarse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula.	5
Presentacións/exposicións	Presentarase un traballo individual relacionado coa revisión dun ou varios soportes epigráficos e numismáticos, ou sobre contidos específicos da materia. A exposición terá 20 minutos de duración máxima, en función do número de alumnos. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente que marcará as pautas durante a súa elaboración. Moi importante será a capacidade de síntese, expresión oral e soportes empregados.	15
Traballos tutelados	Pedirase un traballo individual relacionado coa revisión dun ou varios soportes epigráficos e numismáticos, ou sobre contidos específicos da materia. A exposición terá unha duración máxima de 20 minutos. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración.	25
Probas de resposta curta	Versarán sobre contidos teóricos moi específicos; terase en conta a interpretación e aplicación correcta dos aspectos implícitos na epigrafía e na numismática	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	As probas referiranse ás sesións maxistras, é dicir, ós contidos teóricos explicados na aula. Valorase a capacidade de síntese e o espírito crítico e de reflexión. Tamén a capacidade de expresarse por escrito e de transmitir os coñecementos adquiridos.	30
Informes/memorias de prácticas	Valorarase a capacidade de asimilación, reflexión e espírito crítico das actividades realizadas nas prácticas da asignatura.	5
Outras	En todas as actividades e probas que conforman a programación, valorarase a asistencia e a participación do alumnado.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía básica sobre Epigrafía

- Andreu Pintado, Javier, ed. 2009. *Fundamentos de epigrafía latina*. Madrid: Liceus.
- Favreau, R. 1997. *Epigraphie médiévale*. Brepols. Turnhout
- Gimeno, Helena, Isabel Velázquez, y Juan Manuel Abascal Palazón, eds. 2000. *Epigrafía hispánica*. Madrid: Real Academia de la Historia.
- López Barja de Quiroga, Pedro. 1993. *Epigrafía latina: las inscripciones romanas desde los orígenes al siglo III d.C.* Santiago de Compostela: Tórculo.
- «HispaniaEpigraphica Online Database». 2014. Hispania Epigraphica. <http://eda-bea.es/>.
- Universidad de Alcalá. 2014. «Página principal del Centro CIL II». CIL II2. http://www2.uah.es/imagenes_cilii/.
- Crawford, Michael H. 1991. *Roman republican coinage*. Cambridge: University Press.
- García Bellido, María Paz, y M. Cruces Blázquez Cerrato. 2001. *Diccionario de cecas y pueblos hispánicos: con una introducción numismática de la Península Ibérica*. Madrid: Departamento de Historia Antigua y Arqueología, Instituto de Historia, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- Hill, Philip V., J. P. C. Kent, y R. A. G. Carson, eds. 1965. *Late roman bronze coinage A.D. 324-498*. London: Spink.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia antiga universal/O02G250V01302

Historia medieval universal/O02G250V01304

Historia antiga da Península Ibérica/O02G250V01501

Historia medieval da Península Ibérica/O02G250V01503

Outros comentarios

Preferibles certos coñecementos de latín; así coma de inglés e francés.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga do noroeste da Península Ibérica				
Materia	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica			
Código	002G250V01902			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica na idade antiga			

Competencias de titulación

Código	
A7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado.
A16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
A19	Coñecemento da historia nacional propia
B1	Capacidade de análise e síntese.
B3	Capacidade de organización e planificación
B4	Comunicación oral e escrita no idioma propio.
B7	Capacidade de razoamento crítico.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Adquirir conciencia crítica a través da aproximación e coñecemento doutras sociedades e outras culturas e das posibles comparacións entre as variadas circunstancias do pasado e da actualidade.	A12 A14
Estas circunstancias favorecerán el respetar as múltiples diversidades	A19
Coñecer os primeiros avances na Historia Antiga de Galicia, onde temos referencia aos nosos orixes: a adaptación da escritura da mano do latín; a completa urbanización do territorio e a emerxencia das cidades co seu organigrama administrativo, e analizar deste xeito a orixe de elementos esenciais na nosa cultura e a súa relación co territorio.	A7 A14 A16 A19
Aplicar, a través das actividades de tipo práctico, a organización e planificación da información que a través das exposicións teóricas e das lecturas individuais adquiriron os/as estudantes nas explicacións do temario e por esta vía interiorizar os coñecementos adquiridos	B1 B3 B7
Argumentar a práctica adecuada da lingua oral e escrita a través das probas complementarias orais e escritas.	B4

Contidos

Tema	
Introducción. Fontes de estudo da Historia Antiga do Noroeste e os Primeiros contactos co mundo mediterráneo.	a. As referencias materiais. b. As referencias textuais.
Tema 1. A Conquista do Noroeste	1.a. As guerras cántabras e as súas consecuencias.
Tema 2. A "romanización" do Noroeste	2.a. A administración 2.b. A ordenación do territorio 2.c. A explotación económica
Tema 3. A Gallaecia ata a chegada dos suevos	3.a. A reorganización do territorio 3.b. A "crise do século III" na Gallaecia 3.c. A transición a un novo modelo

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

Actividades introductorias	1	3	4
Sesión maxistral	14	16	30
Seminarios	7	15	22
Presentacións/exposicións	6	20	26
Traballos tutelados	10	30	40
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Titoría en grupo	6	6	12
Probos de resposta curta	2	2	4
Probos de resposta longa, de desenvolvemento	2	8	10
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Exposición e debate sobre os coñecementos previos dos/as estudantes sobre o temario a expoñer e aclaración dos aspectos básicos da materia
Sesión maxistral	Exposicións teóricas sobre o temario co apoio ilustrativo dos textos antigos e material gráfico e iconográfico
Seminarios	Debates e análise das fontes de coñecemento da Historia Antiga en relación cons temas expostos nas sesións maxistrais. Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Presentacións/exposicións	A exposición do traballo individual terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Moi importante a capacidade de síntese, expresión oral e soportes empregados
Traballos tutelados	Traballos realizados de xeito individual, orientados ao manexo de instrumentos de recompilación de información e de distintas fontes coas que se elabora a historia antiga. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuadrimestre.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Titoría en grupo	Aclaración de dúbidas sobre a materia, principalmente daquelas relacionadas cos traballos individuais e en grupo

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Nestas actividades agárdase que sexan os/as estudantes os protagonistas, no sentido en que deberán manifestar a través dos seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistrais, como os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Actividades introductorias	Nestas actividades agárdase que sexan os/as estudantes os protagonistas, no sentido en que deberán manifestar a través dos seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistrais, como os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Seminarios	Nestas actividades agárdase que sexan os/as estudantes os protagonistas, no sentido en que deberán manifestar a través dos seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistrais, como os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Titoría en grupo	Nestas actividades agárdase que sexan os/as estudantes os protagonistas, no sentido en que deberán manifestar a través dos seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistrais, como os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.
Presentacións/exposicións	Nestas actividades agárdase que sexan os/as estudantes os protagonistas, no sentido en que deberán manifestar a través dos seus comentarios, análises e dúbidas, tanto o nivel de coñecemento das sesións maxistrais, como os aspectos non comprendidos. A labor da docente limitárase a centrar os temas a tratar e a resolver aqueles problemas que en conxunto non poidan ser resoltos. En caso necesario outorgarase a bibliografía complementaria precisa.

Avaliación

Descrición	Cualificación

Seminarios	Analises e comentarios críticos das fontes que nos proporcionan o coñecemento da historia antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá completarse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula.	10
Presentacións/exposicións	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Importante a expresión oral, os medios e a capacidade de síntese.	15
Traballos tutelados	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración.	25
Probas de resposta curta	Versarán sobre contidos teóricos moi específicos; terase en conta a interpretación correcta da información xeográfica dos sistemas territoriais	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	As probas referiranse as sesións maxistrais, e dicir, nos contidos teóricos explicados na aula. Valorarase a capacidade de síntese, o espírito crítico e de relación. Tamén a capacidade de expresarse por escrito na lingua propia e de transmitir os coñecementos adquiridos.	30
Outras	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a asistencia e a participación do alumnado.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos/as estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliados mediante un exame final (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo) que consistira nunha proba escrita con tres apartados: mapas mudos, preguntas curras e cuestións de desenvolvemento que suporá un 60% da cualificación. Un 20% estará constituído pola entrega das prácticas preestablecidas e un 20% dun traballo escrito sobre a sociedade, relixión ou economía da Gallaecia antiga.

Bibliografía. Fontes de información

BLAZQUEZ CERRATO, C. (2005). [Vías de comunicación y circulación monetaria en la Legio VII Gemina a la ciudad de León]. En Morillo [coord-]. 339-348.

CARBALLO ARCEO, X. (2006). *Arqueoloxía de Galicia*. Nigratrea. Vigo.

FERNÁNDEZ OCHOA, C.

(1990). [Roma y la conquista del NW peninsular]. *Historia de Asturias. La nueva España*. Oviedo, 137-156.

(1993). [La ciudad hispanorromana en los territorios septentrionales de la Antigüedad Tardía]. *VI reunión de Arqueología Cristiana Hispánica. Las ciudades tardoantiguas de Hispania: cristianización y topografía*. Valencia.

GONZÁLEZ SOUTELO, S. (2011). *El valor del agua en el mundo antiguo. Sistemas hidráulicos y aguas mineromedicinales en la Galicia romana*. A Coruña.

GUTIÉRREZ CUENCA, E., HIERRO GARATE, J.A. (2001).

[La guerra cantábrica: de ficción histórica a realidad arqueológica]. *Nivel Cero* 9, Santander, 71-

MATIAS RODRÍGUEZ, R. (2006). [La minería aurífera romana del Noroeste de Hispania: Ingeniería minera y gestión de las explotaciones auríferas romanas en En: Current research on the Romanization of the Western provinces] NUÑEZ GARCÍA, O. (2010). *Gallaecia christiana. De los antiguos cultos a la nueva religión (ss. I-IV)*. Santiago de Compostela.

PERALTA LABRADOR, E. (2003). *Los cántabros antes de Roma*. Bibliotheca Archaeologica Hispana, 5. Madrid.

PEREA, A., SÁNCHEZ-PALENCIA, F.J. (1995). *Arqueología del oro astur. Orfebrería y minería*. Caja de Ahorros de Asturias.

PÉREZ LOSADA, F. (2002). *Entre a cidade e a aldea: estudio arqueohistórico dos aglomerados secundarios romanos en Galicia*. Brigantium, Vol 13.

PÉREZ LOSADA, F. Vieito Covela, s., Fernández Fernández, A. La Villa romana de Toralla (Vigo): una innovadora propuesta de tratamiento y presentación de un yacimiento arqueológico excavado. En *III Congreso Internacional sobre Musealización de Yacimientos Arqueológicos, Zaragoza, 15, 16, 17 y 18 de noviembre de 2004*. Zaragoza, 113-120.

RODRÍGUEZ COLMENERO, A. / RODÁ DE LLANZA, I. (eds.) (2007): *Murallas de ciudades romanas en el occidente del imperio: Lvcvs Avgvsti como paradigma*. Actas del Congreso Internacional celebrado en Lugo (26-29.XI.2005) en el V aniversario de la declaración, por la Muralla de Lugo como Patrimonio de ROMERO MASIÁ, A./ POSE MESURA, X.M. (1988). *Galicia nos textos clásicos*. A Coruña.

SUÁREZ PIÑEIRO, A. M. (2006). *A vida cotiá na Galicia romana*. Santiago de Compostela.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia antiga universal/O02G250V01302

Historia antiga da Península Ibérica/O02G250V01501

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte de Galicia				
Materia	Historia da arte de Galicia			
Código	002G250V01903			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Barriocanal López, María Yolanda			
Profesorado	Barriocanal López, María Yolanda			
Correo-e	barriocanal@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Estudo e comprensión dos grandes acontecementos histórico-artísticos de Galicia dende a Idade Media ata o presente. O estudo preséntase mediante a análise das obras de arte máis relevantes, seleccionadas e interpretadas como un documento de excepción dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.			

Competencias de titulación

Código	
A26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
A27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
A28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
A29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia.
A30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
A33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoebles
A34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Aplicación dos coñecementos
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B13	Iniciativa e espírito emprendedor

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer a problemática dos diferentes periodos históricos e das máis relevantes manifestacións artísticas en Galicia, integradas no seu contexto histórico e social.	A26 A27	B10
Desarrollar a capacidade de comprensión, tratamento e aplicación das fontes literarias e documentais relativas á materia	A28 A30	B1 B2
Demostrar a capacidade para a análise integral das manifestacións artísticas nos diferentes periodos da súa historia	A28 A29	B2 B5
Desarrollar a capacidade crítica para a valoración da creatividade artística específica de Galicia de cara a futuras actuacións encamiñadas á conservación, divulgación estudo e fomento do seu patrimonio artístico e monumental		B2 B10
Conseguir unha cumprida información actualizada cos seus correspondentes repertorios bibliográficos dunha faceta tan importante para a cultura galega como é o seu patrimonio cultural	A26	
Coñecer a singularidade da arte galega, non so daquelas empresas de primeira orde sobre as que gravita a bibliografía máis especializada senon prestando tamén a debida atención a outras creacións tamén merecedoras de reflexións.	A27	
Saber aplicar os presupostos e prantexamentos estilísticos das diferentes manifestacións da arte galega e os seus valores formais a casos concretos do seu patrimonio.		B2
Manexar as fontes documentais e literarias, ben a través de recopilacións xa feitas ou con novas aportacións para unha máis axeitada aproximación á arte galega e os seus contextos.	A30 A33	
Demostrar a capacidade para a interpretación dos diferentes bens que integran o Patrimonio Cultural de Galicia nas diferentes etapas históricas	A34	
Demostrar interés polo coñecemento dos fenómenos artísticos e ter capacidade de iniciativa na investigación, defensa e promoción dos bens culturais no ambito do Patrimonio Cultural		B13

Contidos

Tema

1. A Arte en Galicia durante a Idade Media	1.1. O Prerrománico: A Arte en Galicia durante a dominación sueva. Arte hispanovisigoda, asturiana, arte mozárabe ou de repoboación
2. Renacemento e Barroco	1.2. O Románico: Tipoloxías arquitectónicas. Pintura e outras manifestacións
3. Manifestacións artísticas na Idade Contemporánea	1.3. O Cister. O Protogótico e a arte Gótica: A arte do Mestre Mateo e a diáspora do seu obrador. Escultura monumental e funeraria
	2.1. O Renacemento. A asimilación da linguaxe clásica. O clasicismo
	2.2 O Barroco: As grandes aportacións deste estilo
	3. Revitalización plástica e novas tendencias nas artes

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudo/prácticas de campo	10	12	22
Titoría en grupo	5	10	15
Traballos tutelados	10	12	22
Actividades introdutorias	1	0	1
Eventos docentes e/ou divulgativos	5	6	11
Sesión maxistral	14	20	34
Probas de resposta curta	3	30	33
Traballos e proxectos	2	10	12
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Saídas de estudo/prácticas de campo	Saídas de estudo fora do ámbito académico para un contacto directo coa obra de arte: visita a exposicións permanentes e temporais, coleccións e fondos museísticos, monumentos e conxuntos histórico-artísticos.
Titoría en grupo	Apoio á formación do alumnado, resolvendo as dúbidas en relación ca materia e orientación do seu estudio.
Traballos tutelados	Traballos dirixidos á profundización na materia e ao fortalecemento das capacidades analíticas e expositivas do alumno/a. Consisten na elaboración dun traballo, de carácter individual sobre a dimensión patrimonial dunha determinada parroquia, baseado na consulta das fontes documentais de arquivo (Libros de Fábrica e Libros de Visitas).
Actividades introdutorias	Toma de contacto cos alumnos para a explicación do programa da materia, actividades a realizar e sistemas de avaliación
Eventos docentes e/ou divulgativos	Saídas programadas para asistir a actividades docentes e divulgativas organizadas por museos ou outras institucións culturais. Reservaranse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Sesión maxistral	Clases teóricas nas que o profesor/a explica os contidos teóricos da materia coa axuda de proxeccións de imaxes, power point, documentos e outros recursos docentes

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Orientación e seguemento do alumno/a na aprendizaxe dos contidos da materia, atendendo ás consultas relativas ás actividades programadas, con especial atención á orientación e revisión dos traballos tutelados e sistemas de avaliación.
Traballos tutelados	Orientación e seguemento do alumno/a na aprendizaxe dos contidos da materia, atendendo ás consultas relativas ás actividades programadas, con especial atención á orientación e revisión dos traballos tutelados e sistemas de avaliación.

Avaliación

Descrición	Cualificación
Traballos tuteladosOs traballos tutelados serán avaliados, unha vez entregados en soporte de papel e expostos na aula.	50

Valolarase a comprensión e asimilación dos contidos teóricos da materia.
Para superar esta proba, é necesrio acadar unha cualificación mínima de 2 puntos (sobre el 4 total)

Outras	En todas as actividades e probas que conforman a programación valolarase a asistencia e participación do alumnado	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliado mediante un exame final (art. 12 do Regulamento dos Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non puedan acogerse á modalidade presencial, deberán comunicarlo ao profesor no inicio do curso, debidamente justificado. Serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá un 70% da nota final. Asemade, terán que realizar obrigatoriamente un traballo que implique o manexo da bibliografía e dalgunha das fontes documentais ou literarias relativas á materia, que suporá un 30% da nota final. O tema do traballo deberá ser comunicado ao profesor responsable e entregado denantes da data do exame final.

Bibliografía. Fontes de información

AAVV., **Historia del Arte de Galicia**, Ed. Hércules,
VILA JATO, Mª D.; GARCIA IGLESIAS, J. M., **Galicia en la época del Renacimiento**, Ed. Hércules,
AAVV., **Galicia Renace**, Xunta de Galicia,
AAVV., **Galicia hoxe**, Xunta de Galicia,
AAVV., **O século XIX**, Xunta de Galicia,
AAVV., **Galicia románica e gótica**, Xunta de Galicia,
AAVV., **Artistas Gallegos. Escultores. Séculos XVI e XVII**, Nova Galicia,
BANGO TORVISO, I. G., **Galicia Románica**, Galaxia,
AAVV., **Imaxes de Arte en Galicia**, Fundación Pedro Barrié de la Maza,
AAVV., **A Arte Galega. Estado da cuestión**, Consello da Cultura Galega,

BONET CORREA, A.: La arquitectura en Galicia durante el siglo XVII, Madrid, CSIC, 1984.

GARCIA-ALACANIZ, J.: Arquitectura del Neoclásico en Galicia, A Coruña, Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1989.

GARCIA IGLESIAS, J. M.: La pintura manierista en Galicia, A Coruña, 1988.

VALLE PÉREZ, J. C.: La arquitectura cisterciense en Galicia, A Coruña, Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1982.

MORALEJO ALVAREZ, S.: Escultura gótica en Galicia (1200-1350), Santiago de Compostela, 1975.

SICART GIMENEZ, A.: La pintura medieval en Galicia, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago, 1978.

VILA JATO, Mª D.: Escultura manierista en Galicia, Santiago de Compostela, 1983.

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia contemporánea de Galicia/O02G250V01907

Historia medieval de Galicia/O02G250V01905

Historia moderna de Galicia/O02G250V01909

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia medieval de Galicia				
Materia	Historia medieval de Galicia			
Código	002G250V01905			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Durany Castrillo, Mercedes			
Profesorado	Durany Castrillo, Mercedes			
Correo-e	mdurany@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval no antigo reino de Galicia xeral			

Competencias de titulación

Código	
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A19	Coñecemento da historia nacional propia
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
B13	Iniciativa e espírito emprendedor
B14	Motivación pola calidade

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer e comprender as liñas básicas da evolución política, económica, social e cultural do antigo reino de Galicia nos séculos V a XV	A19	B5 B14
Analizar, razoar de forma crítica e avaliar o pasado medieval de Galicia mediante o estudo de diversas fontes de información (textuais, bibliográficas, etc.) que constitúen o soporte fundamental para a interpretación histórica	A17 A23	B6 B13
Coñecer o legado medieval para explicar a realidade histórica da Galicia actual e comparar con outras sociedades autonómicas	A12	B10 B12

Contidos

Tema	
1.- Alta Idade Media (ss. V-X)	1.1.- Introducción a historia medieval de Galicia: historiografía e fontes 1.2.- A Galicia xermánica: o reino suevo e a cristianización (ss. V-VII) 1.3.- Galicia no reino de Asturias: política, economía, sociedade e cultura (ss. VIII-X)
2.- Plena Idade Media (ss. XI-XIII)	2.1.- A constitución do reino de Galicia e a integración na coroa de Castela 2.2.- A plenitude feudal: organización económica e social 2.3.- A igrexa e a cultura nos séculos XI a XIII
3.- Baixa Idade Media (ss. XIV-XV)	3.1.- Crise e recuperación na Galicia baixomedieval 3.2.- As transformacións na sociedade 3.3.- A guerra irmandiña 3.4.- O reino de Galicia ás portas da Modernidade

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Sesión maxistral	13	15	28
Seminarios	8	12	20

Traballos tutelados	9	27	36
Presentacións/exposicións	6	12	18
Saídas de estudo/prácticas de campo	2	4	6
Titoría en grupo	5	5	10
Traballos e proxectos	2	5	7
Probas de resposta curta	1	6	7
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	14	16
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividade encamiñada a tomar contacto cos alumnos e presentarles o programa docente da asignatura
Sesión maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos dalgúns temas do programa, planteando as directrices teóricas e metodolóxicas.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico que permiten profundizar e complementar os contidos da materia. Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Traballos tutelados	Os alumnos preparan de forma individual o en pequenos grupos un traballo o proxecto que require: búsqueda e recollida de información, lectura de libros e artigos, elaboración do guión, selección de fontes, resolución de problemas e interpretación histórica.
Presentacións/exposicións	Exposición e defensa por parte do alumnado dun traballo monográfico elaborado de forma individual o en pequenos grupos.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividade encamiñada a saber aplicar o coñecemento a realidade do entorno mediante a visita de monumentos, exposicións, museos, etc., e a lectura histórica da paisaxe
Titoría en grupo	Sesión encamiñada a asesorar aos alumnos nas actividades docentes, resolver dúbidas e problemas relacionados co proceso de aprendizaxe

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	A profesora manterá unha atención personalizada ao alumno tanto no despacho nas horas de tutoría, como de forma permanente a través do correo electrónico e da plataforma Tem@
Traballos tutelados	A profesora manterá unha atención personalizada ao alumno tanto no despacho nas horas de tutoría, como de forma permanente a través do correo electrónico e da plataforma Tem@
Presentacións/exposicións	A profesora manterá unha atención personalizada ao alumno tanto no despacho nas horas de tutoría, como de forma permanente a través do correo electrónico e da plataforma Tem@
Titoría en grupo	A profesora manterá unha atención personalizada ao alumno tanto no despacho nas horas de tutoría, como de forma permanente a través do correo electrónico e da plataforma Tem@

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	As sesións maxistrais que desenrolan o temario do programa serán avaliadas mediante dúas probas: Unha de resposta curta a mediados do cuadrimestre e outra de resposta longa ao final do curso	40
Traballos tutelados	Nos traballos e proxectos preparados polos alumnos avaliaranse: o guión do traballo, estrutura e contidos, fontes e bibliografía, a interpretación histórica, así como a exposición oral ante a profesora e o resto do alumnado	50
Outras	A entrega puntual dos traballos, así como a asistencia e participación activa dos alumnos nas clases e seminarios	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais. Aqueles alumnos que non se acollan á modalidade presencial examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final.

Exame final:

Desenvolvemento dun tema ou pregunta amplia: 40%

Un comentario de texto: 30%

Traballo práctico: 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Andrade Cernadas, J.M. e Pérez Rodríguez, F.J., **Galicia medieval**, A Coruña, Vía Láctea,
Portela, E. e Pallares, Mª C., **Nova historia de Galicia. Idade Media**, Santiago de Compostela, Tambre,
Portela, E. e Pallares, Mª C., **A gran historia de Galicia. Tomo IV e V**, A Coruña, Arrecife Edicións Galegas,
Portela, E. e Pallares, Mª C., **De Galicia en la Edad Media. Sociedad, espacio y poder**, Santiago, Xunta de Galicia,
García Oro, J., **Galicia en los siglos XIV y XV**, Pontevedra, Fundación Barrié,
Pallares, Mª C. e Portela, E., **Atlas histórico de Galicia. Hª Medieval**, Vigo, Nigratrea,
Pérez Rodríguez, F.J., **Historia medieval de Galicia: balance historiográfico, Minius, vol. 18**, Vigo, Servicio de Publicacións,

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia antiga do noroeste da Península Ibérica/O02G250V01902
Historia contemporánea de Galicia/O02G250V01907
Historia moderna de Galicia/O02G250V01909
Prehistoria do noroeste da Península Ibérica/O02G250V01911

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Paleografía/O02G250V01305

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia medieval universal/O02G250V01304
Historia medieval da Península Ibérica/O02G250V01503

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xeografía de Galicia				
Materia	Xeografía de Galicia			
Código	002G250V01906			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	edeuna@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Estudo xeral dos elementos, dos procesos e das configuracións territoriais de Galicia. Achegamento ao coñecemento e interpretación da súa realidade xeográfica, especialmente no marco europeo.			

Competencias de titulación	
Código	
A4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais.
A5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
A6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
A7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
A9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes
A10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
B2	Aplicación dos coñecementos
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B8	Compromiso ético e responsabilidade social
B9	Traballo en equipo en diversos contextos
B13	Iniciativa e espírito emprendedor

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais (Galicia en Europa) aplicando os coñecementos da materia.	A4 A9	B2
Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais, co desenvolvemento da capacidade de xestión da información nun traballo en equipo.	A5 A7	B5 B9
Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica, e capacidade de sintetizar a información resultante nos sistemas gráficos e cartográficos, para resolución dos problemas e toma de decisións.	A6 A10	B6 B8 B13

Contidos	
Tema	
1. Introducción	1.1 Conceptos básicos 1.2 Dimensións diferenciais
2. Identidade do territorio	2.1 Referentes 2.2 Ámbitos estratéxicos
3. Unidades dinámicas	3.1 Áreas funcionais 3.2 Patrimonio, sociedade, cultura

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Sesión maxistral	7	13	20
Eventos docentes e/ou divulgativos	6	3	9
Estudo de casos/análises de situacións	8	6	14
Traballos tutelados	8	15	23

Saídas de estudo/prácticas de campo	9	3	12
Prácticas autónomas a través de TIC	0	20	20
Titoría en grupo	5	3	8
Probas de resposta curta	3	15	18
Traballos e proxectos	2	20	22
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores de prestixio, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise das condicións e da dinámica dunha situación ou problemática relativa os contidos da materia.
Traballos tutelados	Realización dunha investigación sobre a temática da materia, elaborando un documento que reflicte as hipóteses, procedementos e resultados (posterior presentación e defensa).
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores.
Prácticas autónomas a través de TIC	Aplicación dos coñecementos e adquisición de habilidades a través das TICs, relacionadas coa elaboración do traballo tutelado.
Titoría en grupo	Entrevistas do grupo co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Actividade desenvolvida polo profesorado nas actividades para resolución de dúbidas, orientacións no estudo da materia, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Saídas de estudo/prácticas de campo	Actividade desenvolvida polo profesorado nas actividades para resolución de dúbidas, orientacións no estudo da materia, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Actividades introdutorias	Actividade desenvolvida polo profesorado nas actividades para resolución de dúbidas, orientacións no estudo da materia, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Traballos tutelados	Actividade desenvolvida polo profesorado nas actividades para resolución de dúbidas, orientacións no estudo da materia, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Probas de resposta curta	Preguntas directas sobre aspectos concretos vistos no ámbito da materia, nas que a resposta é breve.	40
Traballos e proxectos	Entrega, presentación e defensa do traballo sobre unha temática da materia, tutelado polo docente ; se avaliará a súa organización, metodoloxía e resultados xunto co razonamento crítico das conclusións obtidas.	50
Outras	Asistencia ás sesións e actividades programadas na guía da materia.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aquéles que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá ó 70% da nota final, e un traballo que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Canoves, G. et al., **Turismo de interior: renovarse o morir**, Publicaciones UV,
 Consello da Cultura Galega, **Galicia - Cultura**, <http://www.consellodacultura.org/>,
 CMATI, **Centro de Estudos Territoriais**, http://www.cmati.xunta.es/organizacion/c/Instituto_Estudios_Territorio,

Piñeira, M.J. y Santos, J.M., **Xeografía de Galicia**, Edicións Xerais,
SITGA, **Infraestrutura de Datos Espaciais de Galicia**, <http://sitga.xunta.es/sitganet/>,
Varios Autores, **Atlas de Galicia**, Xunta de Galicia,
Varios Autores, **Patrimonio Geolóxico de Galicia**, Enresa,
Varios Autores, **Galicia - Geografía**, Hércules Ediciones,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Espazos e sociedades/O02G250V01301
Xeografía aplicada: territorio e paisaxe/O02G250V01505
Sistemas de representación xeográfica/O02G250V01605

Outros comentarios

Esta guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. En consecuencia pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do grupo ou pola relevancia de situacións que poidan xurdir.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea de Galicia				
Materia	Historia contemporánea de Galicia			
Código	O02G250V01907			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da acontecidos en Galicia ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica.			

Competencias de titulación

Código	
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
A14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado.
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
A19	Coñecemento da historia nacional propia
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
B1	Capacidade de análise e síntese.
B3	Capacidade de organización e planificación
B4	Comunicación oral e escrita no idioma propio.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B8	Compromiso ético e responsabilidade social
B9	Traballo en equipo en diversos contextos

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer detalladamente a evolución da sociedade galega na época contemporánea e as transformacións económicas e políticas dende a desarticulación do Antigo Réxime ata a actualidade	A19	B1
Explicar os grandes procesos de cambio e continuidade acontecidos en Galicia ao longo da idade contemporánea	A14	B1
Adquirir unha conciencia crítica da relación entre os acontecementos e os procesos propios da etapa contemporánea e a realidade actual de Galicia, respectando os diferentes puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	A12 A13	B7 B8
Ser quen de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	A17	B4
Manexar diferentes instrumentos de recompilación de información e pescudar en fontes diversas propias da época contemporánea para ser quen de planificar, realizar e presentar pequenas investigacións individuais e en equipo que contribúan á elaboración dun discurso histórico crítico e razoado sobre a historia contemporánea de Galicia	A18 A23	B3 B5 B6 B9

Contidos

Tema

1. A desestruturación do Antigo Réxime (1780-1874).	1.1. A evolución demográfica. 1.2. A desarticulación do sistema produtivo e o fracaso dos primeiros intentos anovadores. 1.3. O predominio dos grupos sociais tradicionais. 1.4. Política, ideoloxía e cultura.
2. O incerto camiño cara a modernidade (1874-1939).	2.1. Poboación e emigración. 2.2. A estrutura económica: cambios e persistencias. 2.3. Clases e movementos sociais. 2.4. A evolución política. Da Restauración á guerra civil. 2.5. A toma de conciencia nacional: do federalismo ó nacionalismo.
3. O pasado recente (1940-).	3.1. A dinámica poboacional: estancamento e recesión demográfica. 3.2. A economía galega na etapa franquista. 3.3. O réxime do 18 de xullo e as propostas democratizadoras.

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	15	30	45
Titoría en grupo	6	1.5	7.5
Traballos de aula	10	10	20
Traballos tutelados	10	20	30
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0.5	2.5
Seminarios	5	15	20
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	1.5	18	19.5
Probas de resposta curta	0.5	5	5.5
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor.
Titoría en grupo	Sesións orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo.
Traballos de aula	Actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.
Traballos tutelados	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Seminarios	Traballo de aula individual ou en grupos informais a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras, por medio de relatorios ou conferencias, etc.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminarios	SEMINARIOS: Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios para facilitar a comprensión daqueles contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras. TRABALLOS DE AULA: Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula polo alumnado. TRABALLOS TUTELADOS: Seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. TITORÍA EN GRUPO: Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo.
Titoría en grupo	SEMINARIOS: Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios para facilitar a comprensión daqueles contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras. TRABALLOS DE AULA: Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula polo alumnado. TRABALLOS TUTELADOS: Seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. TITORÍA EN GRUPO: Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo.

Traballos de aula	SEMINARIOS: Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios para facilitar a comprensión daqueles contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais. TRABALLOS DE AULA: Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula polo alumnado. TRABALLOS TUTELADOS: Seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. TUTORÍA EN GRUPO: Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo.
Traballos tutelados	SEMINARIOS: Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios para facilitar a comprensión daqueles contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais. TRABALLOS DE AULA: Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula polo alumnado. TRABALLOS TUTELADOS: Seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. TUTORÍA EN GRUPO: Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación das actividades e probas de avaliación e a realización dos traballos en grupo.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación que incluírán tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos.	40
Traballos de aula	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos indicados.	5
Traballos tutelados	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo.	25
Seminarios	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación.	20
Outras	Asistencia e participación activa nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, tutorías e outras actividades. Para o seu control é imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais. Aqueles alumnos que non se acollan á modalidade presencial examínanse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Barreiro Fernández, X.R., **Historia Contemporánea de Galicia**, Ed. Gamma, A Coruña, 1983.,
 Barreiro Fernández, X.R., **Galicia. Historia**, Hércules de Ediciones, A Coruña, 1991.,
 Domínguez Castro, L. e G. Constenla, **Tempos de sermos**, Vigo, Servizo de Publicacións da Universidade, 2002.,
 Juana, J. de, e J. Prada (eds.), **Historia Contemporánea de Galicia**, Ed. Ariel, Barcelona, 2005.,
 Juana, J. de, e J. Prada, **Historia Contemporánea de Galicia**, Ed. Vía Láctea, Coruña, 1996.,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia contemporánea universal/O02G250V01403
 Mundo actual/O02G250V01604

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia do poder e das institucións				
Materia	Historia do poder e das institucións			
Código	002G250V01908			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	González Vidal, José Manuel López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Estudio xeral do poder e das principais institucións político-administrativas que o sustentan, así como a súa evolución a través do tempo.			

Competencias de titulación

Código	
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
A14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado.
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B16	Coñecemento doutras culturas.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer e comprender o significado e principais enfoques da historia do poder e das institucións político-administrativas como disciplina científica	A12 A14	B16
Comprender e comparar as dinámicas do poder, estrutura e funcionamento das institucións políticas ao longo da historia	A13 A18	B5 B7
Adquirir conciencia da dimensión histórica e relación entre os procesos políticos e sociais con espírito crítico e tolerancia.	A13	B7 B10

Contidos

Tema	
1. Introducción. Da Antigüidade ao Medioevo.	1.1. A historia e historiografía do poder e das institucións. O poder como determinante dos procesos políticos. 1.2. Relixión e poder a través da historia. 1.3. Poder político e institucións na Antigüidade. Da Antigüidade ao xurdimento dos Reinos.
2. O Antigo Réxime (da fragmentación feudal ao Estado Moderno).	2.1. A cultura do dereito común (I. Orden política e xurisdicción na Idade Media). 2.2. A cultura do dereito común (II. Tradición monárquica e formación das monarquías absolutas). 2.3. Expansión Ultramarina. Xurisdicción e goberno político. 2.4. Ilustración e crise da monarquía absoluta.
3. Modernidade e constitucionalismo.	3.1. O liberalismo político e os estados liberais. Modernidade e codificación. 3.2. As desviacións do Estado liberal: ditaduras, totalitarismo e autoritarismo. 3.3. Principais sistemas políticos actuais. 3.4. Os Estados democráticos: organización do poder e institucións.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

Actividades introductorias	1	0	1
Sesión maxistral	12	25	37
Traballos de aula	7	14	21
Traballos tutelados	6	20	26
Seminarios	6	6	12
Titoría en grupo	4	2	6
Presentacións/exposicións	6	6	12
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Probos de resposta longa, de desenvolvemento	4	20	24
Informes/memorias de prácticas externas ou prácticum	2	7	9
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e recopilar información sobre as súas competencias, motivación e interés pola mesma.
Sesión maxistral	Exposición dos contidos da materia ou dunha parte dos mesmos por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas.
Traballos de aula	Elaboración de traballos relacionados cos contidos do temario e sesións maxistrais, entre os que se inclúen a realización de algúns exercicios prácticos (con algunhas sesión nun arquivo histórico ou biblioteca universitaria) e resolución de problemas.
Traballos tutelados	Elaboración de traballos por parte dos alumnos a partir de fontes bibliográficas, ben de xeito individual ou ben en grupo, orientados a profundizar ou completar parte do temario, que deberán ser presentados e debatidos na aula.
Seminarios	Traballo de aula individual ou en grupos informais, orientado a afondar nunha parte dos contidos ou aspectos concretos do temario, debido a súa especial dificultade, relevancia, interese práctico ou oportunidade.
Titoría en grupo	Sesións encamiñadas a orientar, facer un seguimento e aclarar dúbidas ao alumnado sobre os contidos da materia, preparación e realización das diversas actividades así como das probas de avaliación.
Presentacións/exposicións	Exposición e defensa por parte do alumnado do traballo tutelado.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Seguimento personalizado do alumnado (na aula, no despacho ou por correo electrónico) en tódalas actividades que realice (Seminarios, traballos tutelados, traballos de aula, prácticas, etc.) así como na aclaración das dúbidas que poidan xurdir no desenvolvemento das sesións maxistrais e contidos da materia.
Seminarios	Seguimento personalizado do alumnado (na aula, no despacho ou por correo electrónico) en tódalas actividades que realice (Seminarios, traballos tutelados, traballos de aula, prácticas, etc.) así como na aclaración das dúbidas que poidan xurdir no desenvolvemento das sesións maxistrais e contidos da materia.
Traballos tutelados	Seguimento personalizado do alumnado (na aula, no despacho ou por correo electrónico) en tódalas actividades que realice (Seminarios, traballos tutelados, traballos de aula, prácticas, etc.) así como na aclaración das dúbidas que poidan xurdir no desenvolvemento das sesións maxistrais e contidos da materia.
Traballos de aula	Seguimento personalizado do alumnado (na aula, no despacho ou por correo electrónico) en tódalas actividades que realice (Seminarios, traballos tutelados, traballos de aula, prácticas, etc.) así como na aclaración das dúbidas que poidan xurdir no desenvolvemento das sesións maxistrais e contidos da materia.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Realización dunha proba na que se valorarán os coñecementos teóricos sobre a materia, a capacidade de estruturación e relación dos contidos.	40
Traballos de aula	Entrega, nas datas sinaladas, dun dossier-informe final cos exercicios prácticos, traballos e actividades dirixidas desenvoltas tanto na aula como fora dela, seguindo os criterios establecidos previamente polo docente.	20

Traballos tutelados	Presentación e entrega, en data sinalada, dos traballos realizados polo alumno, que deberán ser expostos e debatidos na aula. Valorarase o marco teórico, a estrutura, articulación e presentación formal do traballo, a claridade expositiva, a capacidade de síntesis e madurez do estilo ensayístico do alumno.	30
Outras	Asistencia e participación activa nas sesións teóricas, tutorías e outras actividades.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais. Aqueles alumnos que non se acollan á modalidade presencial examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA,

Lorente, M.; Vallejo, J. (coords.), **Manual de historia del derecho**, Valencia, Editorial Tirant lo Blanch,

Molina, I, **Conceptos fundamentales de Ciencia Política**, Madrid, Editorial Alianza,

Jelen, T.G. e Wilcox, C. (eds.), **Religión y política: una perspectiva comparada**, Akal,

Sodaro, M. J. et al., **Política y Ciencia política. Una introducción**, Madrid, McGraw-Hill,

Truyol y Serra, A., **Historia de la Filosofía del Derecho y del Estado**, Madrid, Alianza Editorial,

Vallés, J. M., **Ciencia Política: una introducción**, Barcelona, Editorial Ariel Ciencia Política,

Vallespin, F. (ed.), **Historia de la teoría política, 6 vols.**, Madrid,

BIBLIOGRAFÍA ESPECÍFICA,

Anderson, P., **El Estado absolutista**, Madrid, Siglo XXI,

Buján, Federico F., **Fundamentos clásicos de la democracia y la administración**, Madrid, Ediciones Académicas, UNED,

Cappellini, P. e Sordi, B. (eds.), **Codici. Una riflessione di fine millennio. Atti del convegno, Firenze 26-27 ottobre 2000; esp. trabajos de P. Capellini, B. Clavero e A. M. Hespanha**, Milán, A. Giuffré Editore,

Clavero, B., **Temas de Historia del Derecho: Derecho común (=Id, El Derecho común, Salamanca, 1994)**, Sevilla,,

Ellul, J., **Historia de las Instituciones de la Antigüedad : instituciones griegas, romanas, bizantinas y franca**,

Madrid, Aguilar,

Fontana, J., **Por el bien del imperio. Una historia del mundo desde 1945. Pasado & Presente**, Barcelona,

Fioravanti, M (ed.), **El Estado Moderno en Europa. Instituciones y Derecho**, Madrid, Trotta,

Foucault, M, **Microfísica del poder**, Madrid, Ediciones La Piqueta,

Fioravanti, M., **Los derechos fundamentales. Apuntes de historia de las constituciones**, Madrid,

Grossi, P., **El orden jurídico medieval**, Madrid, Marcial Pons,

Hespanha, A.M., **Cultura jurídica europea, síntesis de un milenio**, Madrid,

Linz, Juan J., **Sistemas totalitarios y regímenes autoritarios, en Obras Escogidas, vol. 3, Ed. J.R. Montero y T.**

Jeffrey Miley, Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales,

Pérez Semper, M.ª A., **Las monarquías del absolutismo ilustrado**, Madrid, Síntesis,

Weber, M., **La sociología del poder. Los tipos de dominación**, Madrid, Alianza Editorial,

Recomendacións	

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna de Galicia				
Materia	Historia moderna de Galicia			
Código	002G250V01909			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	González Vidal, José Manuel López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade galega da Idade Moderna.			

Competencias de titulación

Código	
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A19	Coñecemento da historia nacional propia
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
B1	Capacidade de análise e síntese.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer de xeito xeral, crítico e actualizado os fundamentos básicos e evolución da sociedade galega da Idade Moderna, e as súas transformacións desde a perspectiva socioeconómica, política e cultural	A12 A19	
Adquirir conciencia crítica para analizar e valorar a relación entre os acontecementos e procesos históricos acaecidos na época moderna e a realidade social actual, fomentando a conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan deses antecedentes culturais.	A12 A13	B1
Ser capaces de manexar os distintos instrumentos de información e facer pesquisas nas fontes tanto historiográficas como documentais propias da época moderna, co fin de elaborar traballos tutelados, actividades prácticas ou pequenas investigacións individuais.	A17 A23	B5 B6

Contidos

Tema	
1. O medio e as bases estruturais	1.1. Espacio e identidade do reino 1.2. A poboación 1.3. A sociedade 1.4. As actividades económicas
2. Cultura e mentalidades	2.1. Cultura e mentalidades 2.2. Reformismo e ilustración
3. Poderes e política	3.1. Os poderes do reino 3.2. Os poderes e institucións reais 3.3. Galicia no contexto da monarquía hispana

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	14	23.5	37.5
Traballos tutelados	6	20	26
Traballos de aula	6	10	16
Seminarios	6	7.5	13.5

Titoría en grupo	4	2	6
Presentacións/exposicións	6	1.5	7.5
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0.5	2.5
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	20	22
Informes/memorias de prácticas	2	9	11
Probas prácticas, de execución de tarefas reais e/ou simuladas.	2	6	8
Outras	0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición e explicación pola docente dos contidos de parte do temario da materia, salientando para o resto de temas aquelas liñas básicas que permitirán o desenvolvemento das actividades dirixidas relacionadas cos mesmos.
Traballos tutelados	Elaboración de traballos por parte dos alumnos a partir de fontes bibliográficas, ben de xeito individual ou ben en grupo, que deberán ser presentados e debatidos na aula.
Traballos de aula	Elaboración de traballos relacionados cos contidos do temario e sesións maxistrais, entre os que se inclúen a realización de distintos tipos de exercicios prácticos e resolución de problemas. Inclúe algunhas sesións prácticas no arquivo.
Seminarios	Actividades enfocadas ao traballo do alumno co obxectivo de afondar nos contidos dun tema, aspecto ou asunto concreto do temario, debido a súa especial dificultade, interese ou oportunidade.
Titoría en grupo	Sesións encamiñadas a orientar ao alumnado sobre o estudo dos contidos, realización de actividades e preparación de probas de avaliación, así como para resolver dúbidas e problemas relacionados coa súa aprendizaxe.
Presentacións/exposicións	Exposición e defensa por parte do alumnado dun traballo monográfico elaborado de forma individual ou ben en pequenos grupos sobre un tema ou aspecto do temario.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminarios	Seminarios: A docente fará un seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios, co fin de facilitar a comprensión do temario ou aspectos do mesmo de especial dificultade ou relevancia, aclarar dúbidas ou resolver problemas que se lles vaian presentando. Esta atención prestarase tanto no despacho como a través do correo web. Traballos tutelados: Seguimento personalizado do alumnado nas actividades orientadas a realización de exercicios prácticos e actividades desenvolvidas na aula. Titorías en grupo: Seguimento e orientación do alumnado na aula ou despacho en relación con todas as actividades e tarefas realizadas para a comprensión e aprendizaxe da materia. Traballos de aula: Seguimento personalizado do alumnado, xa sexa no contexto da aula, despacho ou correo da web. Asesoramento na preparación e realización de traballos de aula, así como resposta a súas posibles dúbidas. <>
Traballos tutelados	Seminarios: A docente fará un seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios, co fin de facilitar a comprensión do temario ou aspectos do mesmo de especial dificultade ou relevancia, aclarar dúbidas ou resolver problemas que se lles vaian presentando. Esta atención prestarase tanto no despacho como a través do correo web. Traballos tutelados: Seguimento personalizado do alumnado nas actividades orientadas a realización de exercicios prácticos e actividades desenvolvidas na aula. Titorías en grupo: Seguimento e orientación do alumnado na aula ou despacho en relación con todas as actividades e tarefas realizadas para a comprensión e aprendizaxe da materia. Traballos de aula: Seguimento personalizado do alumnado, xa sexa no contexto da aula, despacho ou correo da web. Asesoramento na preparación e realización de traballos de aula, así como resposta a súas posibles dúbidas. <>
Titoría en grupo	Seminarios: A docente fará un seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios, co fin de facilitar a comprensión do temario ou aspectos do mesmo de especial dificultade ou relevancia, aclarar dúbidas ou resolver problemas que se lles vaian presentando. Esta atención prestarase tanto no despacho como a través do correo web. Traballos tutelados: Seguimento personalizado do alumnado nas actividades orientadas a realización de exercicios prácticos e actividades desenvolvidas na aula. Titorías en grupo: Seguimento e orientación do alumnado na aula ou despacho en relación con todas as actividades e tarefas realizadas para a comprensión e aprendizaxe da materia. Traballos de aula: Seguimento personalizado do alumnado, xa sexa no contexto da aula, despacho ou correo da web. Asesoramento na preparación e realización de traballos de aula, así como resposta a súas posibles dúbidas. <>

Traballos de aula	Seminarios: A docente fará un seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios, co fin de facilitar a comprensión do temario ou aspectos do mesmo de especial dificultade ou relevancia, aclarar dúbidas ou resolver problemas que se lles vaian presentando. Esta atención prestarase tanto no despacho como a través do correo web. Traballos tutelados: Seguimento personalizado do alumnado nas actividades orientadas a realización de exercicios prácticos e actividades desenvolvidas na aula. Tutorías en grupo: Seguimento e orientación do alumnado na aula ou despacho en relación con totalas actividades e tarefas realizadas para a comprensión e aprendizaxe da materia. Traballos de aula: Seguimento personalizado do alumnado, xa sexa no contexto da aula, despacho ou correo da web. Asesoramento na preparación e realización de traballos de aula, así como resposta a súas posibles dúbidas. <>

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Realización dunha proba na que se valorarán os coñecementos teóricos sobre a materia, a capacidade de estruturación e relación dos contidos, así como a claridade expositiva.	40
Traballos tutelados	Presentación e entrega, na data sinalada, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Serán expostos o defendidos na aula. Valorarase o marco teórico, contidos, estrutura, presentación e capacidade de síntese e análise crítica.	30
Traballos de aula	Presentación e entrega, nas datas sinaladas, dun dossier cos exercicios prácticos e actividades dirixidas realizadas na aula ou no arquivo conforme os criterios establecidos pola docente.	20
Outras	Asistencia e participación activa do alumnado nas sesións teóricas e actividades dirixidas programadas para a materia.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais. Aqueles alumnos que non se acollan á modalidade presencial examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Dubert, I. (coord.), **Historia de la Galicia Moderna**, Universidad de Santiago de Compostela,
 Saavedra Fernández, P. y Sobrado Correa, H., **A Galicia do Antigo Réximen (ca. 1480- ca.1835), tomos VI-VIII, n.º 11-1711-17**, Arrecife Edicións Galegas (para La Voz de Galicia),
 Saavedra Fernández, P., **A Galicia do Antigo Réxime. Economía e Sociedade**, Hércules Ediciones, A Coruña,
 Rey Castelao, O., **A Galicia Clásica e Barroca**, Galaxia, Vigo,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia moderna universal/O02G250V01405
 Historia moderna de España/O02G250V01603

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prehistoria do noroeste da Península Ibérica				
Materia	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica			
Código	002G250V01911			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Castro Pérez, Ladislao			
Profesorado	Castro Pérez, Ladislao			
Correo-e	castro@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica durante a Prehistoria			

Competencias de titulación

Código	
A7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
A19	Coñecemento da historia nacional propia
B1	Capacidade de análise e síntese.
B3	Capacidade de organización e planificación
B4	Comunicación oral e escrita no idioma propio.
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B9	Traballo en equipo en diversos contextos
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B15	Sensibilidade cara temas ambientais.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Coñecer as etapas prehistóricas de Galicia, a nosa orixe dende as primeiras pegadas ate a formación das sociedades urbanas e estatais. Analizar a orixe dos elementos esenciais da nosa cultura e a súa relación co territorio.	A7 A12 A16 A19	
Desenvolver conciencia crítica na comparación con outras sociedades e culturas e na comparación entre o pasado e o presente. Circunstancia que favorecerá o respecto a diversidade.	A19	B10 B15
Aplicar, por medio das actividades prácticas, a organización e planificación da información que a través das exposicións teóricas e das lecturas individuais adquiriu o alumnado nas explicacións do temario e en consecuencia interiorizar os coñecementos adquiridos.		B1 B3 B7 B15
Argumentar a práctica adecuada da lingua oral e escrita a través das probas complementarias orais e escritas.		B1 B4 B9

Contidos

Tema

I. O nacemento da Prehistoria en Galicia.
 II. De cazadores a produtores.
 III. O xurdimento da complexidade social.

I.1 A superación do anticuarismo. O nacemento da Prehistoria en Galicia.
 I.2 O Medio e o rexistro paleoambiental. Sobre a especificidade do rexistro arqueolóxico do noroeste peninsular.
 I.3 Do Neanderthal ao Sapiens.
 I.4 O Paleolítico Superior e o xurdimento da arte.

II.1 O xurdimento da economía produtora e os "xacementos invisibles".
 II.2 O mundo funerario e a primeira arquitectura monumental.

III.1 Os inicios da metalurxia. O impacto da arqueometría.
 III.2 A Arte rupestre. Territorios e xefaturas.
 III.3 O tema do celtismo nas orixes da "Cultura Castrexa".

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Sesión maxistral	13	6	19
Seminarios	8	15	23
Presentacións/exposicións	6	6	12
Traballos tutelados	8	30	38
Titoría en grupo	6	12	18
Eventos docentes e/ou divulgativos	2	0	2
Probas de resposta curta	2	0	2
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	2	0	2
Traballos e proxectos	1	26	27
Outras	0	3	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Orientacións básicas sobre a materia.
Sesión maxistral	Exposicións teóricas sobre o temario co apoio de textos, gráficos e imáxenes.
Seminarios	Debates e análise sobre as fontes da prehistoria do noroeste da Península Ibérica e sobre temas monográficos.
Presentacións/exposicións	A exposición dos traballos non deberá superar os 20 minutos. Se valorarán os contidos, pero tamén a capacidade de síntesis e a calidade da exposición.
Traballos tutelados	Traballos realizados individualmente ou en grupo, orientados a obtención de información e a síntesis sobre aspectos da prehistoria do Noroeste peninsular.
Titoría en grupo	Aclaración de dúbidas sobre a materia, especialmente relacionadas coa realización dos traballos.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Nestas actividades agárdase que o protagonismo sexa do alumnado, que deberá manifestar as súas opinións, análises e dúbidas. A labor do docente se limitará a centrar e orientar os temas e a despegar dúbidas. Se é precisa se facilitará a bibliografía específica necesaria para o alumnado.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Probas de resposta curta	As sesións maxistrais serán avaliadas mediante dúas probas: unha proba de resposta longa, de desenvolvemento, e outra de resposta curta.	10
Probas de resposta longa, de desenvolvemento	As sesións maxistrais serán avaliadas mediante dúas probas: unha proba de resposta longa, de desenvolvemento, e outra de resposta curta.	30
Traballos e proxectos	O traballo colaborativo será exposto por un dos membros do grupo elixido ao chou e a cualificación será igual para todos os membros do grupo.	50
Outras	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a asistencia e participación activa do alumnado.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Tódolos alumnos teñen o dereito a seren avaliados mediante unha proba final.

Aqueles alumnos que non asistan a docencia presencial serán avaliados mediante a entrega dun traballo que será valorado como o total da calificación.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía xeral:<?xml:namespace prefix = "o" ns = "urn:schemas-microsoft-com:office:office" />

Bello, J.M. e Peña, A de la (1995): *Historia de Galicia, 1. Galicia na Prehistoria*. Vía Láctea, A Coruña.

Bettencourt, A. (2009): *Minho. Traços de Identidade*. Universidade do Minho. Braga.

Itinerarios polo pasado de Galicia

Bibliografía específica:

Comendador Rey, B. (1998): *Los inicios de la metalurgia en el Noroeste de la Península Ibérica*. Brigantium. A Coruña.

González García, F.J. (co.) (2007): *Los pueblos de la Galicia céltica*. Akal, Madrid.

Peña Santos, A. de la e Rey García, J.M. (2001): *Petroglifos de Galicia*. A Coruña.

Ortegalia 1. Ortigueira.

Rodríguez Casal, A. (1990): *O Megalitismo. A primeira arquitectura monumental de Galicia*. Univ. Santiago.

Vázquez Varela, J.M. (1995): *Antepasados, guerreros y visiones*. Pontevedra.

VV.AA. (2000): *Actas do curso A Arqueoloxía Galega Hoxe: de 1988 a 1998 (A Coruña 1998)*, Brigantium 12, A Coruña.

VV.AA. (2008): *A Cultura Castrexa. Accións e estratexias para o seu aproveitamento socio-cultural*. Actas do Seminario Castrenor, Mondariz 22-23 Xuño 2006. Xunta de Galicia.

Vázquez Varela, J.M. e García Quintela, M.V. (1998): *A vida cotiá na Galicia castrexa*. Univ. Santiago.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas externas				
Materia	Prácticas externas			
Código	002G250V01981			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia permitirá o desenvolvemento da práctica profesional asociada ao plan de estudos nos seus diversos campos disciplinares. Con ela preténdese introducir ao alumnado na dinámica das institucións e empresas vinculadas aos perfís profesionais do grao.			

Competencias de titulación

Código	
A4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais.
A7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
A8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo.
A10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
A11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
A26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
A29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia.
A31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
A33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoables
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Aplicación dos coñecementos
B3	Capacidade de organización e planificación
B4	Comunicación oral e escrita no idioma propio.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B8	Compromiso ético e responsabilidade social
B9	Traballo en equipo en diversos contextos
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
B12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
B13	Iniciativa e espírito emprendedor
B14	Motivación pola calidade
B15	Sensibilidade cara temas ambientais.
B16	Coñecemento doutras culturas.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe

As prácticas externas permitirán a integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional.	A4	B1
Permitirán tamén a realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso tutorizado.	A7	B2
	A8	B3
	A10	B4
	A11	B5
	A12	B6
	A17	B7
	A18	B8
	A23	B9
	A26	B10
	A29	B11
	A31	B12
	A33	B13
		B14
		B15
		B16

Contidos

Tema	
Actividades en institucións e empresas vinculadas aos coñecementos, capacidades e competencias adquiridas na titulación.	1. Actividades de documentación e difusión do Patrimonio histórico-artístico: rutas-visitas guiadas, actividades de dinamización... 2. Tarefas de clasificación, catalogación e organización de fondos bibliográficos, museísticos e de documentación de arquivo. 3. Tarefas de xestión en bibliotecas, arquivos e museos. 4. Actividades vinculadas a proxectos de intervención e posta en valor de conxuntos arqueolóxicos. 5. Actividades de apoio á docencia en Xeografía e Historia en Secundaria.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas externas	100	20	120
Informes/memorias de prácticas	0	30	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas externas	Prácticas profesionais realizadas en institucións e empresas nas que se adquiriran e aplicaran competencias e coñecementos relacionadas cos ámbitos científicos do grao en Xeografía e Historia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas externas	O alumnado contará con dous titores que levarán a cabo as tarefas de orientación e resolución de problemas, un deles na entidade na que se realicen as prácticas e o outro, pertencente ao profesorado da titulación, de carácter académico.
Probas	Descrición
Informes/memorias de prácticas	O alumnado contará con dous titores que levarán a cabo as tarefas de orientación e resolución de problemas, un deles na entidade na que se realicen as prácticas e o outro, pertencente ao profesorado da titulación, de carácter académico.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Prácticas externas	1.- Informe de valoración da persoa titora académica no que se avaliarán as prácticas que suporá o 30% da cualificación. 1.- Informe final da persoa titora da entidade na que realizaron as prácticas que suporá o 30% da cualificación.	60
Informes/memorias de prácticas	1.- Informe intermedio no que cada estudante dará conta da súa incorporación e valoración do desenvolvemento das prácticas, transcurridas 50 horas dende o comenzo destas. 2.- Informe final de prácticas na que cada estudante valorará as tarefas e traballos realizados, as aportacións en materia de aprendizaxe que supuxeron e avaliará as prácticas no seu conxunto.	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

A bibliografía necesaria para a preparación e execución das tarefas e traballos de cada unha das prácticas externas será preparada e entregada ao alumnado polas persoas titoras da entidade e/ou académica xunto co proxecto formativo específico da práctica.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	002G250V01991			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O Traballo de Fin de Grao consistirá na realización e defensa por parte dos e das estudantes dun traballo tutelado no que, baixo a dirección dun titor ou titora, se apliquen e desenvolvan de forma integrada os contidos formativos e as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da xeografía humana
A2	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía física.
A3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial
A4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais.
A5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais
A6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica
A7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais
A8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo.
A9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes
A10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos
A11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial
A12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado
A13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
A14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado.
A15	Coñecemento de linguas antigas
A16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
A17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente.
A18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas.
A19	Coñecemento da historia nacional propia
A20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada
A21	Coñecemento da historia da integración europea
A22	Coñecemento da historia universal
A23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica.
A24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte
A25	Visión diacrónica xeneral da Historia da Arte Universal
A26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
A27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
A28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
A29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia.
A30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
A31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
A32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
A33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoables
A34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
B1	Capacidade de análise e síntese.
B2	Aplicación dos coñecementos
B3	Capacidade de organización e planificación

B4	Comunicación oral e escrita no idioma propio.
B5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
B6	Resolución de problemas e toma de decisións
B7	Capacidade de razoamento crítico.
B8	Compromiso ético e responsabilidade social
B9	Traballo en equipo en diversos contextos
B10	Atención á diversidade e á multiculturalidade.
B11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
B12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
B13	Iniciativa e espírito emprendedor
B14	Motivación pola calidade
B15	Sensibilidade cara temas ambientais.
B16	Coñecemento doutras culturas.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Aplicar e desenvolver de forma integrada aquelas competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia que sexan conformes coa natureza e as características do Traballo de Fin de Grao elixido.	A1	B1
	A2	B2
	A3	B3
	A4	B4
	A5	B5
	A6	B6
	A7	B7
	A8	B8
	A9	B9
	A10	B10
	A11	B11
	A12	B12
	A13	B13
	A14	B14
	A15	B15
	A16	B16
	A17	
	A18	
	A19	
	A20	
	A21	
	A22	
	A23	
	A24	
	A25	
	A26	
	A27	
	A28	
	A29	
	A30	
	A31	
	A32	
	A33	
	A34	

Contidos

Tema

O TFG poderá consistir nun traballo de carácter experimental, teórico, de investigación ou manexo de fontes históricas, producións artísticas, elementos cartográficos, etc., de revisión bibliográfica ou profundización temática, nun informe de traballo de campo ou nunha memoria de actividades (xestión cultural e patrimonial, museos, aplicacións tecnolóxicas, etc.) en campos relacionados coa Titulación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Metodoloxías integradas	15	0	15
Traballos tutelados	0	270	270
Presentacións/exposicións	1	14	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Metodoloxías integradas	Establecemento das bases metodolóxicas axeitadas de acordo coa natureza do TFG elixido polo/a alumno/a.
Traballos tutelados	Elaboración do Traballo de Fin de Grao de acordo coas directrices expostas
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumno ou alumna do traballo realizado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Orientación titorial, establecemento de bases metodolóxicas e de traballo e resolución de dúbidas e problemas relacionados co TFG elixido polo/a alumno/a.
Metodoloxías integradas	Orientación titorial, establecemento de bases metodolóxicas e de traballo e resolución de dúbidas e problemas relacionados co TFG elixido polo/a alumno/a.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Na avaliación do traballo de Fin de Grao o alumnado deberá demostrar ter adquirido as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia que sexan conformes coa natureza e as características do mesmo. O tribunal cualificará de 0 a 10 cada un dos seguintes apartados do TFG: aspectos formais e adecuación aos requisitos mínimos fixados; obxectivos e competencias; metodoloxía apropiada; relevancia e resultados; exposición e defensa. A nota final será a media da nota obtida nestes cinco apartados.	80
Presentacións/exposicións	Exposición e defensa do Traballo de Fin de Grao	20

Outros comentarios sobre a Avaliación

A matrícula do TFG dá dereito a dúas oportunidades de avaliación nun mesmo curso académico. No suposto de que o tribunal cualifique con suspenso un TFG deberá redactar un informe coas recomendacións oportunas para mellorar a calidade do traballo. Este informe será entregado ao/á estudante e á persoa ou persoas responsables da titorización.

Bibliografía. Fontes de información

A bibliografía e as fontes de información necesarias para a elaboración do TFG serán subministradas polo titor/a conforme á natureza específica do mesmo.

Recomendacións